Pârvu Boerescu

DIN NOU DESPRE *F L E A N D U R Ă* ŞI *Ţ A N D Ă R Ă*

F L O*A* N D Ă R, F L O*A* N D Ă R Ă, F L E*A* N D U R Ă

În MDA (II, p. 435) întâlnim alte două forme apropiate fonetic şi semantic de *fleandură* (*fleandără*, *fleandră* etc.), anume *floandără* (reg.) „femeie slabă, murdară”, cu etimologia corectă: „din săs. *flander*”, precum şi *floandăr* (reg.) „fragmente rare, rămase din ceva”, cu „etimologie necunoscută”. Fără îndoială, ambele regionalisme sunt împrumutate din săsescul *flạnder*: germ. (hd.) „Fetzen, Lumpen” – rom. „bucăţică, fragment, crâmpei, petic; zdreanţă, cârpă, buleandră; deşeu”. Săs. *flạnder* este pronunţat cu „dumpfes *a*” (*a* surd, închis), o vocală mai lungă, rotunjită, semiînchisă, între *a* şi *o*, notată de obicei cu ***ą***, iar în prezent, uneori şi prin ***å***, ca în suedeză etc. Românii aproximează acest sunet străin printr-un fel de *o̯a*, în care *o* este de fapt deschis, iar *a*, închis, fără să formeze propriu-zis un diftong.

Despre cuvântul săsesc *Flander*, conducătoarea lucrărilor la monumentalul dicţionar-tezaur al dialectului săsesc *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (SSW), doamna dr. Sigrid Haldenwang, cercetător ştiinţific I la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, a avut deosebita amabilitate să ne comunice cele ce urmează:

„**Flander** provine în graiurile săseşti din graiurile renane din Germania inferioară; în limba germană literară nu există acest cuvânt. Variantele fonetice sunt: *floander, flonder,* iar în Transilvania de nord: *floander, flander, flinder, flunder*, chiar *floader*. Între hochdeutsch [germ. de sus] «Flinder» [= «Flitter» – «zorzoane, paiete etc.»] şi săseşte «Flander» [«fragment, zdreanţă etc.»] nu există o legătură, numai forma dialectală «*flinder*» provoacă o încurcătură. Considerăm că **Flander** cu sensul de «zdrenţe» a fost preluat din graiurile săseşti în limba română, este totuşi o legătură directă, a avut loc o transformare vocalică cu desinenţa *-ură*, în analogie cu alte cuvinte cu această desinenţă[1].”

În exemplele date în SSW[2], II/3, p. 392, săs. [lit.] *Flander*, [pop.] *Flonder* (fem.), nösn.[3] *Flạnder* este utilizat de obicei la plural: *De Flondern hê*^{e} (hängen)

[1] Părere a fost împărtăşită recent şi de conf. univ. dr. Ioana-Narcisa Creţu (Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu), în articolul *Interferenţe lingvistice în Transilvania*, p. 1 (online).

[2] *Siebenbenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*. Mit benützung der Sammlungen Johann Wolfs. Herausgegeben vom Ausschuss des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Zweiter Band: Dritte Lieferung, bearbeitet von Friederich Hofstädter. Strassburg, Verlag von Karl J. Trübner, Druck von W. Krafft, Hermannstadt, 1912.

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

vun em „flendurile (hainele) atârnă pe el”. *Et hu[a]t nur Flạndern ạf sich* (nösn.) „are numai zdrenţe pe el”. *Et gêt Flạndern* ‚zerreisst in kleine Fetzen‘ „se rupe în mici petice” etc.

Deşi în acest articol de dicţionar se afirmă că atât „rum. *flandură*” [sic], Fetzen‘, cât şi „rum. *Bulandra, Bulendra*” [sic] sunt împrumutate din săseşte, din punct de vedere fonetic nu există posibilitatea împrumutului direct din pluralul săsesc *flondern / flạndern* pentru formele de plural românesc *flenduri*, din aria nordică, ori *flendere* [DGS, II, p. 72], din aria sudică.

Vocala originară a temei cuvântului *fleandură* era *e*, la fel ca în derivatul *flenderiţă*, şi nu *oa*, ca în adevăratele împrumuturi săseşti – cuvintele regionale *floandăr* şi *floandără.* A se compara cu varianta reg. *fleácără* (din Oltenia), al cărei plural nu este **flécări*, ci *fleácări* (DGS, II, p. 71), întrucât *ę* din *fleacără* este o inovaţie mai recentă, care nu aparţine organic vechii şi cunoscutei rădăcini *flac-*, cf. sard. *flaca* „făclie” şi alb. *flakë* „flacără”.

Numai în graiurile săseşti de sud există verbele *flandern* şi *flendern*, cu sensul verbului germ. *flattern* „a fâlfâi, a flutura, a da din aripi”, cf. v.gm.s. *fleden, fledarōn* şi germ. (rar) *fledern* „a flutura, a fâlfâi”, cf. alb. *flat(ë)roj* „a da din aripi, a fâlfâi, a zbura”, cf. alb. *fletë* „foaie; frunză; aripă” etc.

Este însă greu de crezut că un cuvânt românesc popular, răspândit pe o arie foarte întinsă – precum *fleandură*, cu variantele *fleandără* şi *fleandră* – ar putea fi împrumutat doar din verbul săs. *flendern*, care este numai o variantă a săs. *flandern*, dintr-o zonă limitată la sudul Transilvaniei. Este mult mai probabilă ipoteza noastră, conform căreia *fleandură* este o creaţie expresivă autohtonă, românească, a cărei temă arhaică **fleda* „foaie (îmbrăcăminte largă, zdrenţuită)” este înrudită în plan indo-european atât cu v.gm.s. *fleden* „a flutura etc.”, cât şi cu alb. *fletë* „foaie etc.”, având probabil aceeaşi înrudire îndepărtată în plan indo-european şi cu săs. *flonder*, cu variantele *flạnder*, *flinder* şi *flunder*. În română, forma sufixată *fleandură* a apărut după ce varianta iniţială fără sufix **fleda* a evoluat la **flea(n)dă*, ca urmare a fenomenului metafoniei. Pentru caracterul expresiv al formei reconstruite **flea(n)dă*, vezi *bleandă*[1] „sperietoare de păsări”, „om molâu şi prostănac” şi *blăndură* „haină veche” (cf. DELR, I, p. 243), ori sinonimele *fleandră* şi *buleandră*, *fleanţă* şi *pleanţă*.

Revenind la împrumutul *floandără* „femeie murdară”, Petar Skok (ERHSJ, II, p. 521) menţionează cuvântul sârbesc atestat în Voivodina: *flândra* (peiorativ) „persoană de gen feminin uşuratică”, precum şi slov. *flândra* „femeie neîngrijită, desfrânată”, pe care le consideră derivate din dialectul german bavarez: *Fländerlein* „fată fluşturatică”, germ. de jos *Flunder*, având ca termene de comparaţie cuvintele

[3] „*Nösner*” – vorbitorii dialectului săsesc din nordul Transilvaniei. *Nösnerland* (Ţara Năsăudului), dintre râurile Bistriţa şi Mureş, avea drept localitate de reşedinţă oraşul Bistriţa, în actualul judeţ Bistriţa-Năsăud, oraş în care locuiau mulţi saşi, înainte de emigrarea lor în Austria şi Germania (cf. Wikipedia).

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

pol. *flądra*, ceh. *flandra* „muiere rea” [„pânză (cârpă)”, *ap.* Ciorănescu, 3427], ucr. *flondra*, let. *lodra*, inclusiv rom. *fleandură*, conform tradiției, şi nu *floandără*, necunoscut lui Petar Skok în acea vreme.

Floandăr, **floandără < săs**. ***flander*** **id**.

Fleandură, fleandră etc., creație expresivă autoht.: ****fleda***, cf. **v.gm.s. *fleden***, **alb. *fletë***

(**> **flea(n)dă* + *'-ură***).

[*Addenda et corrigenda* la articolul publicat în LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 197–201.]

ȚA*N*DĂRĂ, ȚA*N*DURĂ, ZA*N*DURĂ

În varianta inițială a articolului cu acest titlu, publicată în LR, nr. 3/2000, am presupus în mod eronat că pentru formele arhaice fără nazală **țadură/ *zad(u)ră* (cea de a doua formă fiind *atestată* sub forma *zadră* în DLR s.n. – s.v.: *zadă*) se puteau reconstrui etimoanele latine **taedula*, **daedula* < lat. *taeda*, respectiv < lat. pop. *daeda* „pin, brad, molift”; „ramură de pin”, „lemn de pin”; „torță”; „bucățică de grăsime [etc. arsă, inflamabilă]” (G. Guțu, *Dicționar latin-român*, 1983, s.v. *taeda*).

Am scăpat din vedere în acel moment că, din punct de vedere fonetic, evoluția de la **taedula* la *țandără* nu este posibilă dacă în cea de a doua silabă avem un *u* şi nu un *a*, fenomenul metafoniei fiind strict condiționat de prezența lui *a* în această poziție. De fapt, secvența inițială *tae-* a evoluat similar cu formele mai vechi *țeară* (< *terra*) sau *zeadă* (< *daeda*) exclusiv în varianta latină nesufixată *taeda* „zadă”, ai cărei urmaşi romanici s-au păstrat inclusiv în dalmată (*teda*, cf. REW[3], 8520). Nu avem motive să ne îndoim că în limba română s-au păstrat inițial ambele variante latine, sub formele aşteptate **țadă* şi *(d)zadă*. Putem presupune că **țadă* a dezvoltat un plural neutru **țadure/ *țăduri*, în mod asemănător cu aromâna, unde alături de pl. *dzade* al lui *dzadă* întâlnim şi forma *dzăduri*. Credem că **țadă* a primit de timpuriu sufixul *'-ură*, în paralel şi în mod similar cu sufixarea formei române comune *dzadă* > **dzadură*.

Din cauza sinonimiei inițiale a celor patru variante, s-a ajuns la o diferențiere fonetică importantă. Forma nesufixată **țadă* a dispărut definitiv, sub presiunea utilizării preferențiale a variantei latine *daeda* > *dzeadă* > *zadă*, în timp ce formele sufixate s-au stabilizat în primul rând sub forma *ța(n)dură* > *țandără* şi *țandră*, iar varianta mai rară **dzadură* a evoluat divergent: **(d)zadură* cu *n* epentetic > *dzandur* şi *zandură*, iar **(d)zadură* fără *n* epentetic > *zadră*. Există o perfectă omonimie între formele diminutivale *țândărele* (cf. ALR, II)*, zăndurele* şi *zădrele*, ultimele două fiind semnalate de către V. Bidian şi D. Loşonți[4]. În articolul celor

[4] În articolul *Note lexicale şi etimologice* (CL, XXX, 1985, nr. 2, p. 121, 122), acestea fiind însă omise în DLR t. XIV.

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

doi cercetători, cuvintele *ţăndăruţă*, *zadră*, *zandură*, *zăndurea*, *zădrea* etc. primesc aceeaşi explicaţie (pl.): „lemnişoare mărunte pe care le rupi ca să aprinzi focul”.

Asupra evoluţiei sufixului lat. *-ula* nu mai revenim; a se vedea discuţia despre cuvintele *flacără, fleandură*, în LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 193–203.

Etimologia noastră astfel corectată este mult mai verosimilă, deoarece ambele variante, **ţadă* şi *zadă* descind în mod normal din lat. *taeda* şi lat. pop. *daeda*, iar o formă sufixată **taedula* „kleine Kiefer” – „pin, conifer mic” este înregistrată în REW^3, 8523 cu un unic urmaş romanic occidental, anume „uengad. *tieula* „kienholz” – „lemn (de pin) imbibat cu răşină”.

Cuvântul retoroman din dialectul regiunii Engadina de Jos, pe valea Innului, în Elveţia, este un martor preţios pentru înţelesul originar, precum şi pentru existenţa în română a acestui diminutiv specific zonelor alpine, cuvânt care însă în română s-a răspândit apoi şi în zonele mai joase, de podiş, dobândind sensuri specifice româneşti datorate sinonimiei cu *aşchie*, respectiv *surcea*, după care şi-a extins sfera semantică mult în afara domeniului lemnului.

Reamintim că sensurile din latină ale cuvântului *taeda* (în REW^3: „Kien” – „lemn de esenţă răşinoasă”, „Föhre” – „pin”, „Fackel” – „făclie, torţă”) se regăsesc atât între sensurile lui *zadă*, cât şi între cele ale lui *ţandără*. Astfel, sensul învechit din DLR s.n. (4.) (colectiv) „lemn pentru foc” este comparabil cu sensul 1. (Guţu, 1983) al lui *taeda* şi cu cel al lui *zadă*, „copac de esenţă răşinoasă”. Sensul 3. înregistrat în DLR s.n. la *zadă*: „ţandără sau aşchie subţire de zadă, de brad sau de alt conifer, întrebuinţată pentru luminat sau pentru aprins focul” este clar moştenit din latină. În aceste cazuri sinonimia dintre *zadă* şi *ţandără* este perfectă.

Presupusul etimon săsesc *zander* (scris fonetic *tsondər*) „iască pentru aprinderea focului”, are şi sensul de „zgură de fier din atelierul potcovarului” „Eisenschlacke der Schmiede” (cf. G. Kisch, *Nösner Wörter*, 1900). La Fr. Krauss, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, 1957, acelaşi *tsonder* înseamnă „Sinterstein” – „arsură, cenuşă de fier (pietrificată)” sau chiar „Hammerschlag” – „lovitură de ciocan”.

Din ALR, II, vol. I, harta nr. 93 (p. 47), aflăm răspândirea geografică şi sensurile atestate al cuvântului săsesc. În punctul 143 (Richişul – jud. Târnava Mare), *tsuóńdăr*, ca şi în punctul 245 (Dipşa, jud. Năsăud), *ţondĕr* din săseşte înseamnă „Feuerschwamm” – „iască”. Tot în punctul 245, Dipşa – Năsăud, saşii spun pentru „ţandără”: *an şivăr*, *ă şplităr* (germ. lit. *Schiefer* – reg. „aşchie de lemn”, respectiv *Splitter* „aşchie, ţandără, şpan, ciob” etc.).

În privinţa formei româneşti cu „dz” (*dzandur*), aceasta este atestată în punctul 228 (Topliţa, pe Mureş), unde Emil Petrovici notează: (sg.) *ʒandur*, pl. *zanduri*. Notaţia cu *ʒ* este o dovadă incontestabilă a vechimii cuvântului, deoarece africata sonoră [dz] se întâlneşte în aria nordică, în locul sunetului [z], numai în cazul cuvintelor moştenite din limba latină.

Ţinând seama de necesitatea corectării ipotezei noastre iniţiale, în sensul acceptării etimonului latin *taeda* „zadă”, al cărui urmaş nepăstrat până în prezent,

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

**țeadă* a primit sufixul *'-ură*, evoluând mai întâi la *țandură* şi apoi la *țandără, țandră*, cu variantele târzii *țândură, țândără* sau *țândră*, am considerat că este necesar să obținem mai multe informații despre etimonul săsesc *zander*, atribuit cuvântului *țandără* în DLR, s.n. etc., în condițiile în care volumul care cuprinde litera Z din dicționarul-tezaur al dialectului săsesc *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (SSW) nu este încă tipărit. În acest scop, ne-am adresat doamnei dr. Sigrid Haldenwang, cercetător ştiințific I la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, conducătoarea lucrărilor la acest dicționar, care a avut deosebita amabilitate să ne comunice cele ce urmează:

„**Zunder** este atestat şi în limba germană literară şi în graiurile săseşti. În acestea din urmă are numai sensurile amintite: «Feuerschwamm» [«iască pentru aprins focul»] şi «Eisenschlacke der Schmiede» [zgură de fier din potcovărie]. Formele fonetice sunt: (**ts = ț**) deci *tsängder* (*ng* velar) (Sibiu), (*dj* muiat) *tsandjer* (Homorod, Viscri, Cața), *tsondjer* (Ticuşu Vechi, Dacia, Buneşti, Sighişoara), *tsoandjer* (Tătârlaua), *tseunder* (Biertan), *tsainder* (Buneşti); în Transilvania de nord cea mai răspândită formă este: *tsoander*, apoi *tsander* (Jelna, Sângeorzu Nou, Târpiu), *tsonder* (Batoş, Reghin, Dedrad), *tsunder* (Sâniacob, Lechnița), *tsangder* (Petelea), *tsoangder* sau *tsongder* (Ideciu de Sus). Cuvântul nu are plural. Noțiunea de «Holzsplitter» [«aşchie/ țandără de lemn»] nu este atestată! Totuşi, cred ca şi lingvistul Vasile Arvinte: *țandără* provine din graiurile săseşti cu «schimbare de sens». Am scris «oa» pentru *dumpfes* «a»[5]! «*Dumpfes a*» apare în atestările dialectale la începutul secolului al 19-lea, mai mult scris «oa».”

Credem că este necesar să-l citățm şi pe prof. V. Arvinte[6], care explică evoluția semantică de la săs. *zander* la rom. *țandără* în felul următor: (în traducere) „Ca urmare a perfecționării mijloacelor de aprindere a focului, a întrebuințării chibriturilor din bețişoare de lemn, *țandără* şi-a pierdut mai târziu, în limba română, înțelesul radicalului german, păstrând în cele din urmă doar înțelesul de «țandără de lemn», [fr.] «écharde» [aşchie, țepuşă], astfel cum este dovedit şi ilustrat în ALR[7].”

Deoarece etimologia săsească a cuvântului *țandără* se sprijină pe argumente de autoritate (aparține lui N. Drăganu şi este confirmată de prof. Vasile Arvinte şi de dna Sigrid Haldenwang), devenind o etimologie „tradițională”, acceptată în dicționarul lui A. Scriban şi figurând în toate dicționarele explicative din ultimii 50–60 de ani: DLRM, DEX, DLR s.n., MDA, DEXI etc., ținând seama şi de amănuntul important că etimonul tradițional este bine atestat – spre deosebire de

[5] *Dumpfes a*: „*a* surd”, sunet specific săsesc, mai închis decât *a* şi mai deschis decât *o*. (*n.n., P.B.*).

[6] Autorul celui mai complet studiu despre influența graiurilor săseşti asupra graiurilor limbii române: *Die deutsche Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlasses)*, Berlin, 1971. Pentru *țandără*, vezi pagina 88 din această lucrare.

[7] „Infolge der Vervollkommnung der Mittel zum Feueranzünden, der Verwendung von Streichhölzern, verlor *țándură* später im Rumänischen die Bedeutung der deutschen Wurzel und hatte schließlich nur noch die von ‘Holzsplitter’, ‘écharde’, die auch im ALR belegt ist” (*op. cit., ibidem*).

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

propunerea noastră de mai sus, care conţine un etimon reconstruit, avem obligaţia să verificăm în amănunt, încă o dată, dacă etimonul săs. *zander* (*tsǫndər*) este verosimil.

Pentru a fi credibilă, schimbarea de sens ar trebui să fie explicată în contextul contactelor lingvistice româno-săseşti. Deci, când şi în ce împrejurări au auzit românii cuvântul *zander* şi cum au ajuns ei să-i schimbe înţelesul acestuia, clar atestat ca „iască”? V. Arvinte susţine că întemeietorii unor familii săseşti purtând numele *Zundel, Zündel, Zindel* au avut ca principală ocupaţie culegerea din pădure a materialelor pentru aprinderea focului. Aceasta ar însemna că, iniţial, *Zunder*, *zonder* [*tsǫndər*] împreună cu variantele lor locale săseşti aveau un înţeles încă nespecializat, anume „orice material uşor inflamabil”, uscături, iască, lemn putrezit, burete de pădure uscat, la care se pot adăuga, desigur, aşchiile sau acele din lemn de zadă ori al altor răşinoase, care sunt cunoscute în româneşte sub numele *ţandure, ţănduri* sau *ţăndări*. În acest caz, nu s-ar mai putea vorbi de o „schimbare” de sens, ci numai de „restrângerea” sensurilor: doar „iască” în graiurile săseşti, doar „aşchie” sau „ţepuşă” în româneşte. Această restrângere nu este motivată însă prin nimic. Dacă săs. *tsǫndər*, cu sensul iniţial de „iască” a dobândit în graiurile săseşti nordice sensul de „zgură de fier”, iar în germana austriacă *Zunder* „iască” a ajuns să aibă sensul de „chibrit” din lemn, aceste fapte nu justifică evoluţia de sens de la „iască”, „burete uscat” sau „lemn putrezit” la cel de „aşchie” sau „ţepuşă” din română. În cazul limbii române nu este atestată o evoluţie tehnologică care ar putea determina „schimbarea de sens” invocată de V. Arvinte.

Din punct de vedere fonetic lucrurile sunt cu mult mai clare. Cuvântul săsesc are nenumărate variante locale, cărora le-ar putea corespunde o multitudine de variante româneşti împrumutate. Astfel, de la *zunder* am avea **ţundără*, de la *zonder* şi *tsǫndər* – **ţoandără*, de la *tseunder* şi *tsainder* – **ţaindără*, în sfârşit, de la formele cu *dj* (muiat) am avea variante dialectale de tipul **ţondieră/ *ţongheră, *ţoandieră/ *ţoangheră* sau **ţandieră/ *ţangheră*.

Acceptând deocamdată etimonul săsesc, rămâne un mister felul în care românii din aria dacoromână nordică au putut selecta din graiurile săseşti, atât de diferite de la o localitate la alta, exclusiv forma *ţa**n**d**u**ră*, al cărei presupus etimon săsesc *ts**a**n**d**ər* este atestat în Transilvania de Nord în localităţile Jelna, Sângeorzu Nou, Târpiu, iar sub forma *tsa**ng**der*, la Petelea. Forma din aria sudică *ţandără* ar fi putut fi împrumutată doar din etimonul *ts**a**n**dj**er*, atestat la Homorod, Viscri şi Caţa, cu inovaţia unui *d* depalatalizat. Inexplicabil rămâne şi faptul că un împrumut săsesc, pornit din zone atât de restrânse, s-ar fi putut răspândi pe întreg arealul dacoromân, uneori dincolo de hotarele actuale ale României şi ale Republicii Moldova.

În sfârşit, neexplicată rămâne şi apariţia variantelor cu *z (dz)* iniţial, *zandur*, *dzandur*, *zandură*, cu diminutivul (pl.) *zăndurele* (sg. *zăndurea* sau *zănduricǎ*?). Deşi sunt regionale, rare şi atestate în doar câteva puncte din ALR, localizate în

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

depresiunile Carpaţilor Orientali, aceste variante nu pot proveni din săs. *tsandər*, deoarece sunetul *ţ* moştenit sau împrumutat nu evoluează niciodată la *z (dz)* în limba română. Dacă vom accepta în continuare, de dragul demonstraţiei, că *ţandură* ar putea fi un împrumut săsesc, *zandură* ar trebui să fie o formă contaminată prin etimologie populară. Contaminarea presupune însă existenţa a doi termeni asemănători fonetic şi/sau semantic. Care ar fi al doilea termen? În opinia noastră el nu există, deoarece din punct de vedere fonetic, eventuala influenţă a lui *(d)zadă* asupra formei *ţandură* este practic imposibilă. Dacă nici lingviştii nu au remarcat până acum înrudirea veche şi reală dintre *ţandură, zandură* şi *zadă*, este cu atât mai puţin probabil ca vorbitorii neinstruiţi care rostesc *zandură* în loc de *ţandură* să fi fost în stare să facă asemenea apropieri etimologice.

În concluzie, între *ţandără/ ţandură* şi săs. *tsandər* există o remarcabilă apropiere fonetică, insuficientă totuşi pentru stabilirea unei etimologii credibile.

Rămâne de discutat doar dacă varianta reg. *ţendură*, căreia nu-i cunoaştem localizarea, este rezultatul unei contaminări cu varianta săsească din Sibiu *zänder* (*tsändər*) sau este moştenită direct din lat. **taedula* (< lat. *taeda* „zadă”), cf. engadinez de jos *tieula* „lemn (de pin) imbibat cu răşină” (vezi REW[3], 8523).

Ţandără/ ţandură/ ţandră: din rom. arh. ***ţadură*** < lat. ***taeda*** (> ***ţadă* + *'-ură***),

Zandură/ zadră: din rom. arh. ***zadură*** < lat. ***daeda*** (> ***zadă* + *'-ură***)

Zadră: din ***zadă*** (< lat. ***daeda***) + suf. ***'-ură*** > ****zád(u)ră*** (cf. ***zándură***).

[*Addenda et corrigenda* la articolul din LR. XLIX, 2000, nr. 3, p. 425–430, cf. LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 195, 199; LR, L, 2001, nr. 3–4, p. 165; LR, LII, 2003, nr. 1–3, p. 22–23; LR, LIX, 2010, nr. 2, p. 197.]

BIBLIOGRAFIE

ALR, II/I = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, Partea II, vol. I, (C. *Casa, acareturile, curtea focul, mobilierul, vase, scule*), Muzeul limbii române, Sibiu – Leipzig, 1940.

ALRR Bas. = Vasile Pavel (red.), *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria*, Chişinău, Ed. Ştiinţa, 1998.

Arvinte, 1971 = Vasile Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den Rumänischen Mundarten (nach der Angaben des Rumänischen Sprachatlasses)*, Berlin, Akademie Verlag, 1971.

Avram, PE = Andrei Avram, *Note etimologice*, în LR, XLVII, 1998, 1–2, p. 7–17, republicate în vol.: *Probleme de de etimologie*, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.

Boerescu, 2000 a = Pârvu Boerescu, *Paralelisme lexicale expresive româno-albaneze (Sugestii etimologice)*, în rev. „Limba română”, XLIX, 2000, nr. 2, *Omagiu Profesoarei Flora Şuteu*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 193–203. [*fleandură* 197–201, *flenderiţă* 201, *flenduros* 201, *fleanţă* 201, *ţandură* 195, 199].

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

Boerescu, 2000 b = Pârvu Boerescu, *Note etimologice. Ţandără, ţandură, zandură*, în LR. XLIX, 2000, nr. 3, p. 425–430.
CADE = *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, Partea I: I.-A. Candrea, *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, Bucureşti, 1931.
Cihac, DEDR = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I, II, Francfort s/M – Berlin – Bucureşti, 1870, 1879.
Ciorănescu, DER = Al. Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, Tenerife, Universidad de la Laguna, 1958–1966. (Versiunea românească: *DER. Dicţionarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, Saeculum I.O., 2001.)
DE-R = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Leon Levițchi (red. resp.) *et al*., *Dicţionar englez-român*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2004.
DEX = Academia RSR, Institutul de Lingvistică, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, EA, 1975; Supliment, 1988, reeditare: Univers Enciclopedic, 1996 (continuare de tiraj: 1998); ediție revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
DEXI = Eugenia Dima (coordonator ştiinţific), *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, [Chişinău], Ed. Arc & Gunivas, 2007.
DG–R = Academia Română, Universitatea Bucureşti, Institutul de Lingvistică; M. Isbăşescu, M. Iliescu (coord.), *Dicţionar german-român*, Editura Academiei, 1989.
DGS = Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Maria Marin (coord.), *Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice*, I–III, Bucureşti, Editura Academiei, 2009–2011.
DLR s.n. = Academia Română, Redactori responsabili: Iorgu Iordan, Al. Graur, Ion Coteanu; Marius Sala, Gh. Mihăilă, *Dicţionarul limbii române*, serie nouă. Tom VI–XIV (Literele M – Z), Tom I/3–8 (Literele D – E), Tom III–V (Literele K – L), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1965–2010.
DLRM = *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958.
DR = *Dacoromania*, Buletinul «Muzeului limbii române», condus de Sextil Puşcariu, Cluj, 1920–1948.
DR-E = Leon Levițchi, Aurel Bantaş, *Dicţionar român-englez*, ediția a III-a, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973.
DULR = Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*, A treia ediţiune, 1914; A cincea ediţiune [1925]; A şasea ediţiune, 1929; ed. a VIII-a, Craiova, „Scrisul Românesc” f.a. [1938].
DU–R = *Dicţionar ucrainean-român* [red. G. Cocotailo], Bucureşti Editura Didactică şi Pedagogică, Cernăuți, Editura Alexandru cel Bun, [1996 (1964)].
Ernout-Meillet, DÉLL = A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris 1959.
Guțu, DL-R = G. Guțu, *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
Iordan, 1920 = Iorgu Iordan, *Diftongarea lui **e** şi **o** accentuaţi în poziţiile **ă**, **e***., Iaşi, „Viaţa romînească” S.A., 1920.
Iordan, BPh = Iorgu Iordan, *Note lingvistice*, în „Buletinul Institutului de filologie romînă «Alexandru Philippide»”, II, 1935, p. 165–203.
Kisch, *Nösner W.* = Gustav Kisch, *Nösner Wörter und Wendungen*. *Ein Beitrag zur siebenbürgisch-sächsischen Wörterbuch*, Bistritz (Siebenbürgen), 1900.
Kisch, *Vergl. Wbuch* = Gustav Kisch, *Vergleichendes Wörterbuch der Nösner* [...], (Forschung zur Volkskunde der Deutsche in Siebenbürgen, 1. Heft, Hermannstadt, 1905).

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)

Köbler, IGW = Gerhard Köbler *Indogermanisches Wörterbuch*, (3. Auflage) 2006 © Gerhard Köbler: http://www.koeblergerhard.de/idgwbhin.html
Krauss, HWSPR = Fr. Krauss, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, Siegburg, 1957.
LB = *Lesicon / Românescu-Látinescu-Ungures-/cu-Nemțescu* / quare/ De mai mulți autori, în cursul' a trideci, si / mai multoru ani s'au lucrat. In Buda. Cu Tipariul' si cu Chieltuelele Tipografiei a Crâiescei Universitâți Unguresci. 1825.
MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Micul dicționar academic*, 4 vol., Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001–2003.
Orel, AED = Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Bril, Leiden – Boston – Köln, 1998.
Pokorny, IEW = Julius Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Band I–II, Bern und München, 1965.
REW^3 = W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*. 3. vollständig neu bearbeitete Auflage. Heidelberg, 1935. (7., unveränderte Auflage, Universitäts Verlag Winter, 2009.)
Scriban, DLR = August Scriban, *Dicționaru limbii româneşti*, Institutu de arte grafice „Presa bună", Iaşi, 1939.
Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV), Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971–1973.
SSW = Adolf Schullerus, [Sigrid Haldenwang et alii], *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter [etc.], I–VIII, 1908–2006 [Literele A–R].
Tiktin, DRG = H. Tiktin, *Dicționar român-german*, Bucureşti, Imprimeria Statului (1895) – 1903–1925.

FLEANDURĂ, ȚANDĂRĂ

(Abstract)

Adding new data and corrections, we discuss some of our previous etymological solutions:

Rom. ***floandăr*** 'remaining rags', *floandără* 'skinny dirty woman' < Trans.-Sax. *flạnder* id., therefore Rom. ***fleandură*** 'loose-fitting and ragged cloth(es)' rather from Autochtonous (expressive) **fleda* 'fluttering or ragged leaf, cloth', cf. OHG *fleden* 'to flutter', cf. Alb. *fletë* 'leaf, sheet, wing' (> *flea(n)dă* + suf. *'-ură*) than from Trans.-Sax. *flạnder* 'rag, shred'.

Rom. ***țandără (țandură, țandră)*** 'chip, sliver, splinter' < PRom. **țadură* id. < Lat. *taeda* 'resinous (larch) fir or (pitch) pine wood, torch' (> **țadă* + suf. *'-ură*); *zandură, zadră* 'chip, sliver, splinter, torch' < PRom. **zadură* < lat. *daeda* 'larch fir, pitch pine, torch' (> *zadă* + suf. *'-ură*), but not from Trans.-Sax. *zander (tsọndər)* 'tinder, slag'.

Cuvinte-cheie: împrumuturi săseşti în română, cuvinte moştenite din latină, elemente de substrat, creații expresive.

Keywords: Transylvanian-Saxon loans in Romanian, Latin inherited words in Romanian, elements of the Daco-Moesic substratum, expressive Romanian word creations.

Bucureşti, Şoseaua Iancului nr. 10, apart. 40
pczboerescu@yahoo.com

BDD-A26948 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:22 UTC)